

נחמד למקרא

10

פנינים מתוך הספר 'נחמד למקרא' העתיד לצאת לאור בעז"ה | פרשת אמור

וכע"ז הביא "אילת השחר" (כאן) בשם ה"אדרת אליהו", דודאי "שאר" הוא שאר בשרו ולא אשתו, והא דמרבין הכא אשתו, היינו משום דשאר קרובים מפורשים, ולכך דרשינן אשתו.

ולכאורה, יש מקום לדייק כן מלשון רש"י - "אין שארו אלא אשתו", דלא כתב "שאר זה אשתו" [כלשון חז"ל ביבמות שם], משמע, דאין "שאר" האמור כאן אלא אשתו, אבל סתם "שאר" שבתורה אין זה אשתו אלא שאר בשרו. [כדרך שכתב ה"שפתי חכמים" (בראשית כב, ב, אות ת. שמות יא, ב, אות ג) על דברי רש"י "אין נא אלא לשון בקשה", פירוש, אין נא האמור כאן אלא לשון בקשה, דהא מצינו בכמה מקומות נא שאינו לשון בקשה]. וכ"כ בפירוש "דבק טוב" (כאן), אך מטעם אחר - מדהקדימו כאן לפני כל הקרובים, עיי"ש.

עוד הביא "אילת השחר" (שם) בשם ה"אדרת אליהו", דאשתו ילפינן מ"הקרוב אליו", דאין לך קרוב לאדם יותר מאשתו, עיי"ש.

ויש לעיין, מדוע לא נזכר בקרא במפורש - "אשתו". שו"ר שכבר עמד בזה ה"כלי יקר" (כאן, סוד"ה וברך), "ולא אמר אשתו בפירוש, כדי לפרש הטעם למה הוא מטמא לה", עיי"ש.

"וקדשתו כי את לוזם אלוקיך הוא מקריב קדש יהיה לך כי קדוש אני ה' מקדשכם" (כא, זו)

"וקדשתו. על כרחו, שאם לא רצה לגרש, הלכה ויסרהו עד שיגרש" (תו"כ כא, יט. יצמות פת):

"קדוש יהיה לך. נהוג בו קדושה, לפתוח ראשון ככל דבר, ולזכך ראשון בסעודה" (גיטין נט):

יש להעיר, דהנה מקור דברי רש"י הוא מגיטין (נט:), והכי איתא התם "תנא דבי רבי ישמעאל, 'וקדשתו' לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון". הרי שלומדים - לנהוג בו קדושה מ"וקדשתו", ולא מ"קדש יהיה לך" כדפרש"י הכא.

ונראה, דרש"י אזיל לשיטתו בגיטין שם (ד"ה וקדשתו) שכתב, "וקדשתו, כי את וגו'", ומדהוסיף וגו', משמע דס"ל לרש"י, דדרשה זו לא נלמדת מ"וקדשתו" כפשטות לשון הגמרא, אלא מהמשך קרא "קדש יהיה לך". וכ"כ המהר"ם שי"ף (גיטין שם), דרש"י אזיל לשיטתו עה"ת. וכ"כ ב"מצפה איתן" (שם), דרש"י ס"ל בפירוש הרא"ש עה"ת, דעיקר דרשה זו לא מ"וקדשתו", אלא מ"קדש יהיה לך" דכתיב בספיה, עיי"ש.

ויש להוסיף, דהכרחו של רש"י הוא לשון הכתוב, דבפשטות, "וקדשתו" - הוא המשך למה שנאמר לעיל מיניה (פסוק ז) "אשה זנה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאשה לא יקחו" וכו'. ועוד, דלשון "וקדשתו" מתייחס יותר אל הכהן [שהוא עצמו יהיה מקודש], לכן פירש "על כרחו, שאם לא רצה לגרש" וכו'. משא"כ "קדש יהיה לך" מתייחס יותר אל הישראל [שתקדש אותו עליך], לכן פירש "נהוג בו קדושה, לפתוח ראשון בכל דבר" וכו'.

"ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו, כי אם לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאזויו" (כא, א-ב)

בספר "פנינים יקרים" (עמ' צג) מובא בשם הרמב"ן [ברמב"ן שלפנינו לא מצאתי, אך כן כתב ה"אבן עזרא" (פסוק ב) הובא לשונו להלן], שלכך הזכיר קרא "לאמו" קודם "לאביו", לפי שהנשים חלושות בטבען ומתות קודם האנשים. וכ"כ "תוספות" (כתובות נב. ד"ה רצה) בשם ה"ירושלמי", דנשים ממהרות למות מן האנשים.

ומקשים העולם, דא"כ אמאי אצל כהן גדול הקדים קרא אביו לאמו, שנאמר (פסוק יא) "לאביו ולאמו לא יטמא", עיי"ש.

ויש ליישב, עפ"מ דתנן במכות (יא). "אימותיהן של כהנים מספקות להם מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו". נמצא, שחיינו של כהן גדול תלויים באמו שמספקת מזון וכסות לגולים, וכיון שכן מסתמא שהכהן גדול היה מתפלל על אמו יותר - שתאריך ימים ושנים, וא"כ י"ל שכאן הטבע הוא שונה משאר נשים, ולכן הקדים אצל כהן גדול אביו לאמו. [ידועים דברי המהרש"א (קידושין כט:), שתפילה זה לא בגדר נס אלא טבע, ומשו"ה אין בזה ניכוי זכויות, עיי"ש].

ובשם ה"ציוני תורה" מובא ליישב, ע"פ המשנה במכות הנ"ל באופן שונה, דהנה אמרו חז"ל (ר"ה יח). "רבה ואביי מדבית עלי קאתו, רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין, אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שתין שנין". הרי שגמ"ח מאריכה ימיו של אדם, וא"כ כיון שאמו של הכהן הגדול היתה עוסקת בגמ"ח, לספק מזון וכסות לגולים לעיר מקלט, היא היתה מאריכה ימים יותר, ולכן אצל כהן גדול הקדים אביו לאמו.

***

ובעיקר דברי ה"אבן עזרא" (סוף פסוק ב) "וטעם להזכיר אמו קודם האב, כי הזכיר חי יותר מהנקבה ברוב". צריך ביאור, אמאי הקדים קרא "אשתו", דאין שארו אלא אשתו - רש"י, "לאמו ולאביו", הלא ע"פ רוב אשתו של אדם אינה מתה קודם אמו או אביו. וכן צריך ביאור, אמאי הקדים קרא בנו לבתו, ואחיו לאחותו, הלא נשים ממהרות למות קודם האנשים.

"כי אם לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאזויו" (כא, ב)

"כי אם לשארו. אין שארו אלא אשתו" (יצמות כב):

הנה, פשטות קרא "שאר" הוא שם כולל לקרובים שהם שאר בשר, ואח"כ התורה מפרטת אותם "לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו, ולאחתו הבתולה" וכו'. וכ"כ ה"אבן עזרא" (כאן), עיי"ש. אלא דלפ"ו אשתו לא נזכרת בקרא, ומנלן דמותה להיטמאות לה. ואפשר, דמשו"ה הוציא רש"י מפשוטו של מקרא, ופירש ד"שאר" דהכא זה אשתו, ולא שם כולל לשאר בשרו.

עוד יש להעיר, דהנה לשון הגמרא בגיטין (שם) "לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון" [עי' ב"בעל הטורים" (כאן), דשלוש קדושות נאמרו בקרא כאן, כנגד ג' דברים אלו], ואמאי רש"י השמיט את הדבר השלישי "וליטול מנה יפה ראשון".

ועוד, דלאחר שהוסיף על לשון הגמרא "לפתוח ראשון" - "בכל דבר", הרי כלל בזה את הכל [ואפשר, דמשו"ה השמיט "ליטול מנה יפה ראשון"], ואמאי הוצרך לדבר השני "ולברך ראשון בסעודה".

אכן, רש"י בגיטין שם (ד"ה לפתוח ראשון) כתב, "בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה, הוא ידבר בראש", הרי דס"ל ד"לפתוח ראשון" הוא לענין דיבור של כבוד, וא"כ שפיר בעינן ל"ולברך ראשון בסעודה", דאף לענין אכילה הוא יברך תחילה [בהוריות (יב): פרש"י "בזמון". ובנדרים (סב): פירש המיוחס לרש"י "בברכת המוציא ובברכת המזון"]. ולפ"ז, "וליטול מנה יפה ראשון" הוא אף שאינו מברך, אלא רק בא לחלוק עם ישראל כמבואר ברש"י (גיטין שם), הוא חולק ונוטל תחילה.

אולם, מפירושו כאן משמע, ד"לפתוח ראשון" הוא דבר כללי - "בכל דבר", ולא דוקא לדיבור של כבוד, וא"כ קשה מדוע הוצרך להוסיף "ולברך ראשון בסעודה", ואם רצה לפרט, מדוע לא פירט נמי "וליטול מנה יפה ראשון".

"ובת איש כהן כי תזול לזנות את אביה היא מוזללת באיש תשיף" (כא, ט)

"כי תחל לזנות. כשתתחלל על ידי זנות, שהיתה זה זיקת צעל וזנתה. או מן הארוסין, או מן הנשואין. ורבותינו נחלקו בדבר, והכל מודים שלא לזכר הכתוב צפנויה" (סנהדרין נא:).

מבואר ברש"י, ד"בת איש כהן" שזינתה - שדינה בשריפה, הוא היבא שיש לה זיקה לבעל, לאפוקי פנויה. ויש מקום לרמוז זאת בקרא, דלכאורה תיבת "איש" מיותרת, דסגי לומר "ובת כהן", אלא בא לרמוז דדוקא "בת איש", שיש לה זיקה לאיש - לבעל, דינה בשריפה, לאפוקי פנויה שאין דינה בשריפה.

יש לציין, דב"תורת כהנים" דרשו מתיבת "איש", דלאו דוקא בת כהן לכהן, אלא ה"ה בת כהן ללוי ולישראל, ואפילו לנתין ולממזר.

"והכהן הגדול מאזויו אשר יוצק על ראשו שמן המשיחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם" (כא, י)

"לא יפרע. לא יגדל פרע על אצל (ת"כ כא, כז), ואיזהו גידול פרע, יותר משלש יום" (סנהדרין כז:).

עי' בסנהדרין (שם), דילפינן לה "פרע - פרע" מנזיר, מה להלן שלושים אף כאן שלושים, ותנן נמי (נזיר ה.) סתם נזירות שלושים יום, דכתיב (במדבר ו, ה) "קדש יהיה גדל פרע שער ראשו", "יהיה" בגימטריא שלושים הו, עיי"ש. משמע, דבפחות משלושים יום, אינו עובר הכהן גדול על איסור "לא יפרע".

ולכאורה צ"ב, דהא מבואר בסנהדרין (שם) שכהן גדול מסתפר מערב שבת לערב שבת, משמע, שיותר משבעה ימים אסור לו לגדל פרע, אף דהו פחות משלושים יום.

וצריך לומר, דמה שמסתפר מערב שבת לערב שבת הוא למצוה בעלמא, משום נוי, כמבואר ברש"י (ד"ה משמרות) שמשמרת חדשה הנכנסת לעבודה, תראהו ביופיו, אבל איסור "לא יפרע", אינו עובר אלא על יותר משלושים יום. שו"ר שכ"כ בספר "פרדס יוסף" (כאן), דנהגו כן ברצותם להתנאות ביותר, אבל מצד הדין שלושים יום, עיי"ש.

"והוא אשה בבתוליה יקוז" (כא, יג)

יש לדקדק, אמאי נאמר "בבתוליה" בתוספת בי"ת ויו"ד, הא סגי לומר "בתולה". עי' ב"בעל הטורים" (כאן) שכתב, "רמו עד י"ב שנים בתוליה שלמים" (יבמות נט.).

והנה, בתרגום "יונתן בן עוזיאל" (כאן) איתא "והוא איתא דאית בה בתולה יסב", וכתב ב"פירוש יונתן" (שם), דדוקא שיש לה בתולים, לאפוקי בוגרת שכלו בתוליה, דלא ס"ל כרבי שמעון ורבי אלעזר שמכשירין בוגרת. לפ"ז א"ש, הא דנאמר "בבתוליה" ולא "בתולה" סתם, דבעינן נערה שיש לה בתולים.

אך יש להעיר, דבסמוך (פסוק יד) נאמר "כי אם בתולה מעמיו יקח אשה", משמע, דאף בוגרת שהיא בתולה מותר לישא.

ובלאו הכי צ"ב, אמאי כפל קרא שוב "בתולה". וברמב"ן (כאן) כתב, דקרא "והוא אשה בבתוליה יקח", בא לאסור בעולה, והו"ל לאו הבא מכלל עשה, וקרא "כי אם בתולה מעמיו יקח אשה", בא לצוות שיקח בתולה, עיי"ש.

"והזיף את העומר לפני ה' לרצונכם ממוזרת העלבת יניפנו הכהן" (כג, יא)

"ממחרת השבת. ממחרת יום טוב הראשון של פסח, שאם אהא אומר שבת בראשית, אי אהא יודע איזהו" (מנחות סו.).

הנה, ידוע הוא שהצדוקים והבייתוסים טועים לומר, ש"ממחרת השבת" היינו שבת בראשית, כמשמעו.

וצריך להבין, מדוע התורה נקטה לשון שאפשר לטעות בה, ואע"פ שכל הרוצה לטעות יבוא ויטעה (עי' בראשית רבה" ח, ח), מ"מ מדוע דוקא במצות העומר, נתנה התורה מקום לטעות.

ונראה, דהנה מצות ספירת העומר יסודה היא הכנה לקבלת התורה, כמו שכתב ה"חינוך" (מצוה שו), "ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו וכו', נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח, עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחרות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא" וכו', עיי"ש.

ואפשר, דבאה התורה לומר לנו שרק עם ישראל ראויים לקבל את התורה, אבל הצדוקים והבייתוסים ודומיהם אינם ראויים לקבל את התורה, ולכן הניחה להם התורה מקום לטעות בו, שלא יהיו שייכים לדבר גדול זה - למנות ולהתכוון לקבלת התורה הקדושה.

וכה"ג יש לומר, גבי מצות תפילין, שנאמר "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך" (שמות יג, ט), והצדוקים טועים לומר, ד"בין עיניך" הוא בין העיניים ממש, כמשמעו. ואפשר, דגם כאן נתנה להם התורה מקום לטעות, לפי שתפילין הם "אות" בין הקב"ה לישראל, ואין הצדוקים והבייתוסים ראויים לאות זה.